

ביאורים

מהתבוננות בכלל על אורות התשובה ניתן לראות שהרב קוק אינו משאיר את רעיון התשובה כרעיון ערטילאי. הרב קוק מתאר תהליכים נפשיים, רוחניים ומעשיים שאדם יכול או נדרש לעבור כחלק מעבודת התשובה. תופעה נוספת שנפוצה הוא לציין מיני אנשים מיוחדים ששייכים לעולם התשובה. הרב קוק מביא אל הפסקאות צדיקי אמת, בעלי גבורה, יחידי סגולה ועוד, ששייכים אל רעיון התשובה. נדמה שמגמת העניין היא בניית עולם דימויים בכלל ובפרט ביחס לתשובה. הכול מודים שיש ערך מסוים בסיפורי צדיקים לילדים, הדבר נוטע בקרבם מחשבות קדושות ושאפיות פנימיות להידמות לצדיקים אלה. אך כשגדלים אין די בסיפור היסטורי בלבד, אלא יש צורך ביותר מזה. הרב קוק רוצה שנתחנך לתשובה. נלמד את הפסקאות ונדע שאנשים גדולים - העיסוק שלהם בתשובה הוא תמידי. רעיון התשובה מהווה תרגום של מהלך חייהם. ממשיכותו של רעיון התשובה מתבררת, והוא אינו נשאר בגדר הגדרות עלומות בלבד, אלא יש דמות לחיקוי. כך חיים חיי תשובה. הרב קוק מעיד על עצמו שרעיון התשובה תמיד מעסיק אותו. מתוך מהלך חייו של הרב קוק אנו יודעים שמצד אחד הוא הגיע לעולמות עליונים ומצד אחר הוא פעל גדולות ונצורות בעולם הזה. הרב קוק רוצה שנתחנך שגדולי ישראל הם אלה שעוסקים ברעיון התשובה, וכמובן שהתשובה היא לא לעצמם בלבד, אלא למען הכלל, כי זוהי מהותה של התשובה. הגבורה הישראלית, הגבורה האמיתית, קשורה בקשר אמיץ אל התשובה. בניית עולם דימויים של גיבורים אמיתיים ושל צדיקים אמיתיים ביחד עם הכרה מפורטת, ככל האפשר, של מהות הדברים - מקרבת אותנו לשאיפות נכונות ובריאות, למקום שאמנם הוא רחוק אבל "כי קרוב אליך הדבר מאוד".

הרחבות

לחיות נכון

הוא מרומם עמו את העולם ואת החיים. הרב קוק מסביר שלמרות שתפקידה של התשובה הוא לנתק את האדם מאורח החיים הגרוע שלו, היא אינה מנתקת את האדם מן החיים, אלא להפך - מרוממת אותו למצב בו יחיה את החיים באופן נכון ועליון. הרב קוק מציין את כוח הרצון שמתהפך לטובה, ואת נטיות הנפש שמזדככות. לדוגמה, מידת הכעס יכולה להיהפך על ידי תשובה להתלהבות בעבודת ה' [הקדמה לספר 'חובת התלמידים']. הרב יעקב פילבר בספרו "ביאורים ומקורות לאורות התשובה" מציין שיש כאן הסבר נוסף למאמר חז"ל "זדונות נעשות כזכויות": "שהרי אותן כוחות ששימשו את מעשה הזדון - החטא, ישמשו כעת לזכויות - עשיית הטוב.

איזהו גיבור

ימצא בה את מקור הגבורה. מקור לדברי הרב קוק ניתן למצוא במשנה במסכת אבות [ד, א]: "איזהו גיבור הכובש את יצרו שנאמר [משלי טז, לב] טוב ארך אפים מגיבור ומושל ברוחו מלוכד עיר". מדברי המשנה אנו למדים שלפעמים התנהגות שעלולה להתפרש, כלפי חוץ, כחולשה, מבטאת בעצם גבורה פנימית עילאית.

יחידי הסגולה

יחידי הסגולה המקוים לאור ה', סובלים מחטאת הצבור כלו. "ניתנה עליהם בת קול מן השמים יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך" [סנהדרין יא, א]. עוד מצינו במסכת בבא בתרא [קלד, ב]: "שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, שלושים מהן ראויים שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו, שלושים מהן ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון, עשרים בינוניים". וכתב שם הרשב"ם בד"ה ראויים שתשרה: "אלא שעוון הדור גורם ואין הדור ראוי לכך".

שאלות לדין

- איך יתכן שאותו רצון של חטא, הוא בעצמו יהפך לרצון טוב?
- מהי גבורה? מדוע היא קשורה באופן ישיר לתשובה?

לעילוי נשמת יעקב ברוך בן מאיר ז"ל

פרק יב

השפעת התשובה על מהלכי הרוח החיים והמעשה בכלל

א. התשובה מרימה את האדם למעלה מפל השפלות הנמצאות בעולם, ועם זה איננו השב מרומם את העולם הנעשה אך אל העולם, אלא הוא מרומם עמו את העולם ואת החיים. אותן הנטיות של החטא הן מזדככות בו. הרצון העז, הפורץ כל גבול, שגורם לחטא, הוא בעצמו נעשה כח חי ופועל גדולות ונשגבות לטובה ולברכה. ונגלה של חיים ממוקד הקדש העליון חופפת תמיד על התשובה ועל כל נושאי דגלה, שהם הם הסלת של כל החיים, הקוראים לתקונם, להסרת מכשולים ולשיבה אל טבע הטוב והאשר האמתי, אל העליוניות הנשגבה החפשית באמת, הראויה לאדם העולה למעלה על פי מקורו הרוחני ויסודו בצלם אלהים.

ב. כל מה שיעמיק האדם יותר במוהותה של התשובה ימצא בה את מקור הגבורה, ואת התנן היותר יסודי לחיים המעשיים והאידיאליים.

ג. התשובה - כפיה נחוצה ונכבדה היא להאיר את אפק החיים שלם. הצנורות הרוחניים נסתמים מפני חטאת האדם. הצמאון האלהי, וכליו כלם, שהם הארות המוסר המעשי והתכונני במוהות הנפש, מפפרו הוא, מתחיל לפרכס ולהתנוגעע תנועת חיים וחוזר ונפול, מפני שהעבטיט של זהמת הפשעים מכביד עליו. ולא רק חטאת האדם היחיד פי אם ביותר חטאת הצבור. יחידי הסגולה המקוים לאור ד', סובלים מחטאת הצבור כלו. אהבתם אל הפלל עזיזה היא לאין חקר. עצמות הטוב שבנשמתם עורגת דוקא אל הטוב הפללי, והפלל - פשה נמשכים אליו, הרי הוא עלול לטמא אותם במגעו מפני החטאים הנזדבקים בו. אמןם צדיקי אמת סובלים הם ברצון את כל הסתומים, כל היסורים החמורים והרוחניים, ובלבד שביאו למטרותם להשפיל ולהטיב, להרבות טוב ואור קדש, לפלס נתיב סלול לאור ד' ונעמו, שיפנס ישר בכל לב ורוח, למען יתענגו הפל על טוב ד', למען ישמח ד' במעשיו.

הנטיית של החטא - הכוחות שגרמו לחטא. נדלה של חיים - התגברות של חיים. שהם הם - התשובה ונושאייה (בעלי תשובה). הסלת - החלק המובחר. ימצא בה את מקור הגבורה - ישאב כוח והתגברות מן התשובה. לחיים המעשיים והאידיאליים - לחיי היום-יום המעשיים, ולמגמות ולשאיפות. אפק החיים - כל תחומי החיים לעומקם. הצמאון האלהי - הכיסופים לדבקות בה. הארות המוסר וכו' - גלויי המוסר שבאדם הם ביטוי לצימאון לה. והתכונני - של תכונת הנפש והאופי הפנימי [הערת הרב צבי יהודה קוק]. מפרפר - הצימאון. העבטיט - עב של טיט (פי על חבקוק ב 1) [הערת הרב צבי יהודה קוק]. עזיזה - עזה ביותר [הערת הרב צבי יהודה קוק]. לטמא אותם במגעו - לפגום במדרגתם הרוחנית כשהם מחוברים לכלל.